

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشگاه علامه طباطبائی

دانشکده مدیریت و حسابداری

پایان نامه کارشناسی ارشد مدیریت دولتی گرایش منابع انسانی

عنوان پایان نامه

انتخاب الگوی سرمایه فکری مناسب

(مورد مطالعه: دانشگاه علامه طباطبائی)

استاد راهنما

دکتر میرعلی سید نقوی

استاد مشاور

دکتر داوود حسین پور

استاد داور

دکتر فتاح شریف زاده

نگارش

نفیسه زنده بودی

شهریور ۱۳۸۹

تقدیم به

شمس و قمر آسمان زندگی ام

پدر و مادر عزیزم

که وجودم همه برایشان رنج بود و

وجودشان برایم همه مهر

آرام نگرفتند تا آرام بگیرم

و مویشان سپیدی گرفت تا رویم سپید بماند

و ستاره منورشان

خواهر مهربانم

که همواره از پرتو محبت های بی دریغش بهره برده ام.

شکر و قدردانی

اکنون که به لطف پروردگار، سعادت حاصل گردید تا نگارش این پایان نامه را به اتمام رسانم، بر خود لازم می دانم از تمامی عزیزان و بزرگوارانی که مراد انجام این مهم یاری کردند، قدردانی نمایم.

در ابتدا از پدر و مادر عزیزم نهایت سپاس و امتنان را دارم، دو کوه ارزشمندی که در تمام طول زندگی ام مشوق اینجانب در راه کسب علم و معرفت بوده اند و در سایه حمایت و مهر و محبت ایشان بدین جایگاه رسیده ام. همچنین از خواهر عزیزم که در تمام زندگی حامی و تکیه گاهم بوده، کمال شکر را دارم.

از استاد کرامتدram جناب آقای دکتر سید نقوی که زحمت راهنمایی این پژوهش را متقبل شدند و با سه صدر اینجانب را در تمام مراحل پژوهش یاری نموده اند کمال شکر و سپاس را دارم. ایشان برای ساگردشان همواره الگوی تلاش و کسب دانش و معرفت بوده اند.

از استاد بسیار ارجمند جناب آقای دکتر حسین پور که افتخار ساگردی ایشان را داشتم و زحمت مشاوره این پژوهش را صمیمانه بر عهده گرفتند و با ارائه نظرات ارزنده، گرانمایه و عالمانه خویش اینجانب را در سخط سخط انجام این پژوهش یاری نمودند کمال شکر و سپاس را دارم.

از استاد فرهیخته و کرامتدram جناب آقای دکتر شریف زاده که زحمت داوری این پایان نامه را بر عهده داشتند و در سایه عدالت به قضاوت پرداختند و با ارائه نظرات ارزشمنند خود ما را مستخر ساختند کمال شکر را دارم.

در پایان از تمامی معلمان و استادان تاثیرگذارم در طول دوران تحصیل علم و دانش شکر می کنم. همچنین از تمامی عالین و عالین خیراندیش که به عنوان مظاهر لطف الهی به شکل های گوناگون و بایاری های خویش، جریان این پژوهش را ممکن ساختند شکر می کنم.

چکیده

پژوهش حاضر به انتخاب مدل مناسب سرمایه فکری در دانشگاه ها و موسسات آموزش عالی می پردازد که در این پژوهش سازمان مورد مطالعه دانشگاه علامه طباطبایی انتخاب شده است. پژوهش حاضر از لحاظ نوع هدف، جزء پژوهشهای کاربردی و از نظر نوع روش تحقیق، توصیفی پیمایشی می باشد. در این پژوهش جامعه آماری ۲۰ از خبرگان و متخصصین در حوزه سرمایه فکری می باشند و با توجه به کوچک بودن جامعه آماری، تمامی جامعه آماری مورد بررسی و مطالعه قرار گرفتند و در عمل نمونه گیری صورت نگرفت. در پژوهش حاضر از مطالعات کتابخانه ای شامل بررسی و مطالعه مقالات، تحقیقات و... همچنین از روش میدانی مانند ابزارهای پرسشنامه که به همین منظور تهیه شده و پانل خبرگان استفاده گردید. در مورد پایایی این تحقیق می توان گفت که روش AHP این ویژگی را دارد که نرخ ناسازگاری را محاسبه می کند و این امر باعث می شود نوعی کنترل در مسیر محاسبات اعمال شده و نتایج این روش از قابلیت بالایی برخوردار باشند، به نحوی که اگر نرخ ناسازگاری محاسبه شده برای هر یک از جداول کمتر از ۱ باشد نشان دهنده قابل اطمینان بودن آن و مجوزی برای ادامه مسأله است. که در این تحقیق نرخ ناسازگاری محاسبه شده هر جدول کمتر از ۱ می باشد. همچنین جهت اطمینان از روایی پرسشنامه از نظرات اساتید راهنما و مشاور و متخصصین این حوزه استفاده شده است. به منظور تجزیه و تحلیل داده ها ابتدا با استفاده از آمار توصیفی شامل جداول توزیع فراوانی و نمودارهای مختلف، متغیرهای جمعیت شناختی، مورد تجزیه تحلیل قرار گرفتند. سپس با استفاده از نرم افزار Expert choice به تجزیه و تحلیل داده های جمع آوری شده پرداخته شد. در نهایت با بدست آوردن وزن های نسبی هر یک از مدل ها که در نتیجه مقایسات زوجی بر مبنای شاخص ها بدست آمد، رتبه بندی نهایی صورت گرفت و مدل نقشه دارایی های دانشی با وزن نسبی ۳۸۹/۳. به عنوان مدل مناسب سرمایه فکری در دانشگاه علامه طباطبایی و با تاکید بر نظر خبرگان انتخاب شد. در پایان پژوهش، با توجه به مولفه های این مدل و شاخص های تعریف شده برای هر یک از مولفه ها، راهکارهایی به دانشگاه علامه طباطبایی ارائه شد. همچنین تعریف شاخص های مناسب جهت توسعه و پیاده سازی مدل نقشه دارایی های دانشی در دانشگاه پیشنهاد شد.

واژگان کلیدی: سرمایه فکری، سرمایه انسانی، سرمایه ساختاری، سرمایه رابطه ای

فهرست مطالب

عنوان	شماره صفحه
فصل اول. کلیات	
مقدمه.....	۱
۱-۱- بیان مساله	۲
۲-۱- ضرورت و اهمیت موضوع.....	۴
۳-۱- پیشینه تحقیق.....	۷
۴-۱- فرضیات و سوالات تحقیق.....	۸
۵-۱- روش تحقیق.....	۸
۶-۱- جامعه و نمونه.....	۸
۷-۱- اهداف تحقیق.....	۹
۸-۱- روش گردآوری اطلاعات.....	۹
۹-۱- روش تجزیه تحلیل داده ها.....	۹
۱۰-۱- مفاهیم و واژگان تخصصی طرح.....	۱۰
۱۱-۱- مشکلات و تنگناهای تحقیق.....	۱۱
خلاصه فصل اول.....	۱۲
فصل دوم. ادبیات تحقیق و مبانی نظری	
مقدمه.....	۱۳
۱-۲- سرمایه فکری، مفاهیم و عناصر تشکیل دهنده	۱۴
۱-۱-۲- پیشینه سرمایه فکری.....	۱۴
۲-۱-۲- مروری بر نظریه های پایه گذار سرمایه فکری.....	۱۹
۱-۲-۱-۲- دیدگاه مبتنی بر منابع	۱۹
۲-۲-۱-۲- دیدگاه مبتنی بر فعالیت.....	۲۰
۳-۲-۱-۲- دیدگاه مبتنی بر دانش.....	۲۱
۴-۲-۱-۲- اقتصاد دانشی و سازمان دانشی.....	۲۲
۳-۱-۲- مدیریت دانش.....	۲۲
۴-۱-۲- شرکت های دانشی.....	۲۵
۵-۱-۲- دارایی های نامشهود.....	۲۷
۶-۱-۲- فرق بین سرمایه های فکری با مدیریت دانش و مدیریت نامشهودها.....	۲۹
۷-۱-۲- فرق بین مدیریت دارایی های نامشهود و مدیریت دانش.....	۳۰
۸-۱-۲- تمایز مدیریت دانش و سرمایه فکری.....	۳۱

۳۲	ارتباط و پیوند بین مدیریت دانش و سرمایه فکری.....
۳۳	تعاریف سرمایه فکری ۱۰-۱-۲
۳۵	تاریخچه و مروری بر دیدگاه های صاحب نظران سرمایه فکری ۱۱-۱-۲
۵۵	فواید اندازه گیری و سنجش سرمایه فکری..... ۱۲-۱-۲
۵۸	نقش اندازه گیری سرمایه های فکری در سازمان..... ۱۳-۱-۲
۶۱	نقش موسسات عالی و پژوهشی در اقتصاد دانشی ۱۴-۱-۲
۶۳	مدل ها و روش های اندازه گیری سرمایه فکری..... ۱۵-۱-۲
۶۳	معرفی ۳۴ مدل بر اساس کانون توجه..... ۱-۱۵-۱-۲
۶۳	شاخص های مقایسه..... ۲-۱۵-۱-۲
۶۶	تشریح و توصیف ۶ مدل مورد استفاده در این تحقیق..... ۱۶-۱-۲
۶۶	مدل کارت امتیازی متوازن..... ۱-۱۶-۱-۲
۶۸	مدل هدایتگر اسکاندیا..... ۲-۱۶-۱-۲
۶۹	مدل منشور عملکرد ۳-۱۶-۱-۲
۷۱	مدل رویکرد ارزش کل نگر..... ۴-۱۶-۱-۲
۷۲	مدل کارگزار فناوری..... ۵-۱۶-۱-۲
۷۳	مدل نقشه دارایی های دانشی..... ۶-۱۶-۱-۲
۷۵	پیشینه تحقیق..... ۲-۲
۷۵	سرمایه فکری در دانشگاه ها و موسسات پژوهشی..... ۱-۲-۲
	مدل های سرمایه فکری در رابطه با سازمان های پژوهشی ۲-۲-۲
۷۶	و دانشگاه های دولتی.....
۸۵	معرفی دانشگاه علامه طباطبایی..... ۳-۲
۹۸	خلاصه فصل دوم.....

فصل سوم. روش شناسی تحقیق

۹۹	مقدمه.....
۱۰۰	فرایند انجام تحقیق..... ۱-۳
۱۰۱	روش تحقیق و جمع آوری اطلاعات..... ۲-۳
۱۰۱	جامعه آماری..... ۳-۳
۱۰۲	نمونه آماری..... ۴-۳
۱۰۴	روش جمع آوری اطلاعات..... ۵-۳
۱۰۵	پایایی و روایی ابزار جمع آوری اطلاعات..... ۶-۳
۱۰۶	روش تجزیه و تحلیل داده ها ۷-۳
۱۰۷	خلاصه فصل سوم.....

فصل چهارم. تجزیه و تحلیل داده ها

مقدمه.....	۱۰۸
۱-۴- متغیر های جمعیت شناختی	۱۰۸
۱-۴-۱- جنسیت.....	۱۰۹
۱-۴-۲- تحصیلات.....	۱۱۰
۱-۴-۳- رشته تحصیلی.....	۱۱۱
۱-۴-۴- سابقه کاری.....	۱۱۲
۲-۴- پاسخ به سوالات تحقیق.....	۱۱۳
۱-۲-۴- سوال اول تحقیق	۱۱۳
۲-۲-۴- سوال دوم : شناسایی شاخص ها	۱۱۳
۳-۲-۴- سوال سوم : انتخاب مدل	۱۱۵
۳-۴- پرسشنامه دوم و حل مدل AHP.....	۱۱۵
۱-۳-۴- آماده سازی داده ها.....	۱۱۶
۴-۴- بکارگیری مدل AHP.....	۱۱۷
۱-۴-۴- مرحله اول: مدلسازی.....	۱۱۷
۲-۴-۴- مرحله دوم: قضاوت های ترجیحی	۱۱۸
۳-۴-۴- اوزان نسبی و رتبه بندی شاخص ها	۱۲۱
۴-۴-۴- رتبه بندی مدل ها بر اساس هر یک از شاخص ها.....	۱۲۲
۵-۴-۴- رتبه بندی نهایی مدل ها و انتخاب مدل.....	۱۲۸
۵-۴- تحلیل نتایج.....	۱۳۱
۱-۵-۴- رتبه بندی شاخص ها.....	۱۳۱
۲-۵-۴- رتبه بندی نهایی مدل ها.....	۱۳۲
مروری بر فصل ۴	۱۳۳

فصل پنجم. بحث و نتیجه گیری

مقدمه.....	۱۳۴
۱-۵- مروری بر تحقیق.....	۱۳۵
۲-۵- بحث و نتیجه گیری	۱۳۵
۳-۵- دستاورد های تحقیق	۱۴۱
۴-۵- پیشنهادات	۱۴۲

فهرست جدول ها

عنوان	صفحه
جدول ۱-۲- تاثیر گذارترین تلاش ها در دهه هشتاد میلادی پیرامون توسعه سرمایه فکری.....	۱۶
جدول ۲-۲- تاثیر گذارترین تلاش ها در دهه نود میلادی پیرامون توسعه سرمایه فکری.....	۱۷
جدول ۳-۲- تاثیر گذارترین تلاش ها در دهه حاضر میلادی پیرامون توسعه سرمایه فکری.....	۱۸
جدول ۴-۲- مولفه های تشکیل دهنده سرمایه فکری در دیدگاه متانن.....	۴۷
جدول ۵-۲- مقایسه بین ادراکات و مفهوم سازی های نویسندگان در مورد سرمایه فکری.....	۴۹
جدول ۶-۲- مقایسه ۳۴ مدل بر اساس کانون توجه.....	۶۴
جدول ۷-۲- شاخص های اثر گذار در مدل Intellect.....	۸۱
جدول ۸-۲- شاخص های سرمایه فکری با هدف سنجش عملکرد دانشگاه تایوان.....	۸۴
جدول ۹-۲- جدول مقایسات زوجی با ارزش ترجیحی.....	۹۶
جدول ۱-۳- فراوانی درجه تحصیلی.....	۱۰۲
جدول ۲-۳- فراوانی رشته تحصیلی.....	۱۰۳
جدول ۳-۳- فراوانی سابقه کاری.....	۱۰۳
جدول ۴-۳- فراوانی جنسیت.....	۱۰۳
جدول ۱-۴- جدول توزیع نمونه آماری از حیث متغیر جنسیت.....	۱۰۹
جدول ۲-۴- جدول توزیع نمونه آماری از حیث متغیر تحصیلات.....	۱۱۰
جدول ۳-۴- جدول توزیع نمونه آماری از حیث متغیر رشته تحصیلی.....	۱۱۱
جدول ۴-۴- جدول توزیع نمونه آماری از حیث متغیر سابقه کاری.....	۱۱۲
جدول ۵-۴- شاخص های انتخاب مدل مناسب سرمایه فکری در این تحقیق.....	۱۱۳
جدول ۶-۴- ماتریس مقایسه زوجی شاخص ها.....	۱۱۸

- جدول ۴-۷- ماتریس مقایسه زوجی مدل‌ها بر اساس شاخص کاربردی بودن.....۱۱۹
- جدول ۴-۸- ماتریس مقایسه زوجی مدل‌ها بر اساس شاخص جامع۱۱۹
- جدول ۴-۹- ماتریس مقایسه زوجی مدل‌ها بر اساس شاخص تاکید بر منابع انسانی.....۱۱۹
- جدول ۴-۱۰- ماتریس مقایسه زوجی مدل‌ها بر اساس شاخص سهولت درک.....۱۲۰
- جدول ۴-۱۱- ماتریس مقایسه زوجی مدل‌ها بر اساس شاخص تاکید بر رشد و نوآوری.....۱۲۰
- جدول ۴-۱۲- ماتریس مقایسه زوجی مدل‌ها بر اساس شاخص تاکید
بر قابلیت‌های استراتژیک.....۱۲۰
- جدول ۵-۱- شاخص‌های مدل نقشه‌داری‌های دانشی.....۱۴۰

فهرست تصویرها و نمودارها

عنوان	صفحه
شکل ۱-۲ زنجیره ارزش فرایند کسب و کار.....	۲۱
شکل ۲-۲ - مدیریت دانش به عنوان بخشی از مدیریت سرمایه فکری.....	۲۴
شکل ۳-۲- مدل شرکت دانشی	۲۶
شکل ۴-۲- مدیریت سرمایه فکری	۲۷
شکل ۵-۲- برنامه ارزشی اسکاندیا	۳۷
شکل ۶-۲- تفکیک سرمایه فکری از دیدگاه رابینسون و کلایندر.....	۳۸
شکل ۷-۲- اجزای سرمایه فکری از دیدگاه سولیون.....	۳۹
شکل ۸-۲- تفکیک سرمایه فکری از دیدگاه روس و دیگران.....	۴۰
شکل ۹-۲- طبقه بندی سرمایه فکری از دیدگاه سوپبی.....	۴۱
شکل ۱۰-۲- سرمایه فکری : استراتژی و مدیریت از دیدگاه پتی و گاثری.....	۴۵
شکل ۱۱-۲- تقسیم بندی سرمایه فکری از نقطه نظر استاهله و گرونرووس.....	۴۶
شکل ۱۲-۲- ساختار سرمایه فکری از دیدگاه چن و همکاران.....	۵۰
شکل ۱۳-۲- طبقه بندی دارایی های یک شرکت از دیدگاه ادینسون و مالون.....	۵۳
شکل ۱۴-۲- چارچوب کارت امتیازی متوازن.....	۶۷
شکل ۱۵-۲- مدل هدایتگر اسکاندیا.....	۶۹
شکل ۱۶-۲- منشور عملکرد.....	۷۰
شکل ۱۷-۲- مدل کسب و کار کل نگر.....	۷۱
شکل ۱۸-۲- مدل کارگزار فناوری.....	۷۲
شکل ۱۹-۲- چارچوب دارایی های دانشی در مدل نقشه دارایی های دانشی.....	۷۳

- شکل ۲-۲۰- مدل Intellect..... ۸۳
- شکل ۲-۲۱- نمودار سازمانی دانشگاه علامه..... ۸۷
- شکل ۲-۲۲- مدل های ارزیابی برای یک MADM..... ۹۱
- نمودار ۴-۱- نمودار دایره ای توزیع نمونه آماری از حیث متغیر جمعیت شناختی جنسیت..... ۱۰۹
- نمودار ۴-۲- نمودار دایره ای توزیع نمونه آماری از حیث متغیر تحصیلات..... ۱۱۰
- نمودار ۴-۳- نمودار دایره ای توزیع نمونه آماری از حیث متغیر رشته تحصیلی..... ۱۱۱
- نمودار ۴-۴- نمودار دایره ای توزیع نمونه آماری از حیث متغیر سابقه کاری..... ۱۱۲
- شکل ۴-۱- مدل تحقیق..... ۱۱۸
- شکل ۴-۲- انتخاب نهایی مدل..... ۱۳۱
- فهرست منابع..... ۱۴۵

الف: منابع فارسی

ب : منابع لاتین

پیوست ها

پرسشنامه شماره ۱ پژوهش

پرسشنامه شماره ۲ پژوهش

فصل اول

کلیات

طی دو دهه اخیر حرکت به سمت جامعه‌ای با اقتصاد دانش بنیان، متغیر و پرتنش که در آن سرمایه‌گذاری در منابع انسانی، تکنولوژی اطلاعات و تحقیق و توسعه می باشد بسیار چشمگیر بوده است. با توجه به این حقیقت امروزه مدیریت دانش و راهکارهای سرمایه فکری برای دانشگاه‌ها بسیار حیاتی شده است، در دانشگاه‌ها سرمایه فکری یعنی سرمایه ناشی از فکر و دانش بخش اصلی دارائی‌ها را تشکیل می دهند، در واقع دارائی‌های نامشهود و سرمایه فکری نه تنها در مراکز علمی بلکه در دولت‌ها، شرکت های خصوص، سرمایه‌گذاران و دیگر ذینفعان به عنوان یک مسئله اصلی و مهم مطرح می باشد. بخش مهم این سرمایه تحقیق توسعه و انتشار دانش است. سرمایه فکری طی فرایندی از خلق علم و دانش و انتقال دانش به محیط اجتماعی (شرکت‌ها، موسسات و دیگر سازمان‌های اجتماعی) ایجاد می‌شود .

در عصر اقتصاد مبتنی بر دانش و در پی تغییرات وسیع اقتصادی - اجتماعی، موفقیت سازمان ها به کسب منابع مالی و مادی محدود نمی شود، بلکه منوط به دست یابی به سرمایه های نامشهودی است که به کمک آن ها می توان به برتری رقابتی پایدار رسید. در محیط راهبردی جدید، سازمان هایی پیشرفت خواهند کرد که خود را سازمانی یادگیرنده بدانند که هدفش بهبود مداوم سرمایه فکری است، زیرا سازمانی که قادر به افزایش سرمایه فکری خود نباشد، قادر به بقا نیست. لیکن علی رغم اهمیت فزاینده سرمایه فکری به عنوان منبع حیاتی برتری رقابتی سازمان ها، درک محدودی از آن وجود دارد. این در حالی است که مدیریت سرمایه فکری به مدیران سازمان ها اجازه خلق، پرورش، کنترل و حفظ یک منبع مستحکم مزیت رقابتی را می دهد؛ آن چه که به سادگی به تصرف رقبا در نخواهد آمد. (میرکمالی، ۱۳۸۷)

در محیط اقتصاد دانش بنیان امروزی، سرمایه های فکری ارزش و اهمیت بیشتری را برای سازمان ها و بنگاه ها به نسبت سرمایه های فیزیکی دارند و به تعبیری سرمایه های فکری، به عنوان سرمایه واقعی و جزء استراتژیک ترین سرمایه های سازمان های عصر حاضر به ویژه برای مراکز تحقیقاتی و سازمان های دانش بنیان مطرح می باشند. لذا می توان گفت که دنیای کنونی عصر دانایی است. امروزه دیگر مواهب و دارائی های طبیعی و مشهود کلید کامیابی جوامع و سازمان های نیست، بلکه برخورداری از سرمایه های فکری و مدیریت این سرمایه هاست که در عرصه محیط پر تلاطم و چالشی رمز موفقیت محسوب می شود. نیاز به اداره و مدیریت کردن دارایی های مشهود از مدت ها قبل خود را نشان داده است و البته تا کنون نیز جهت رفع این نیازها اقدامات زیادی صورت گرفته است. فنون و سیستم های حسابداری در جهت رفع این نیاز به وجود آمده اند. این دسته از دارایی های به دلیل ماهیتشان اغلب فراموش می شوند و همین امر نیز بر اهمیت آنها می افزاید.

بررسی های انجام شده نشان می دهد که مدل های ارزیابی سرمایه های فکری در سطح موسسه اغلب با دیدگاه های متمایل به حسابداری، اقتصاد و مدیریت استراتژیک به این موضوع پرداخته اند. اغلب مطالعات موجود در زمینه ارزیابی سرمایه های فکری سازمان در سطح موسسه به ارزیابی این سرمایه ها پرداخته اند و چارچوب هایی را در این زمینه ارائه داده اند. مطالعات انجام شده چارچوب هایی را ایجاد کرده اند که با روش های سنتی ارزیابی متفاوت می باشند. (بونتیس، ۲۰۰۱)

مدیران امروز به خوبی دریافته اند که دارائی‌های پنهان (دانش کارمندان، روابط با مشتریان، تامین کنندگان، جایگاه بازار) به تدریج نقش مهمی را در بقای سازمان‌ها ایفا می‌کنند. سرمایه‌های فکری مهمترین منبع خلق ارزش در سازمان‌ها هستند. اکنون سرمایه‌های فکری تبدیل به ارزشمندترین دارائیهای سازمان‌ها شده‌اند و می‌تواند موثرترین سلاح رقابتی نیز باشند. همچنین سازمان‌ها به این نتیجه رسیده‌اند که ارزش سازمان آنها تنها شامل منابع مشهود، یعنی دارائیهایی که در ترازنامه یک شرکت نشان داده می‌شوند، نیست. از طرفی به علت آنکه منبع اصلی مزیت رقابتی امروز دارائیهای نامشهود هستند، این دارائی‌ها نقش مهمی را در موفقیت و یا شکست سازمانها ایفا می‌کنند. این منابع از چنان اهمیتی برخوردار شده‌اند که روند سرمایه‌گذاری بر روی این دارائی‌ها نسبت به دارائی‌های مشهود رشد بیشتری داشته است.

در حال حاضر هیچ چارچوب بین‌المللی مشترکی برای تعریف و سنجش دارائی نامشهود وجود ندارد بنابراین بجاست که تلاش‌هایی جهت توسعه تکنیک‌های جدید مدیریت و سنجش برای کمک به دانشگاه‌ها جهت تعریف، سنجش و نظارت بر منابع نامشهود خود به منظور افزایش کارائی و اثر بخشی آنها انجام شود. با توجه به اهمیت مسئله سرمایه فکری در دانشگاه و عدم توجه به این موضوع، این ضرورت احساس می‌شود که مدل‌های مختلف و موجود سرمایه فکری مورد بررسی قرار گرفته و از بین آنها مدلی که بیشترین تطابق با شاخص‌های مورد تائید خبرگان دارد را به منظور سنجش عملکرد دانشگاه انتخاب کرد.

لذا با بررسی‌های انجام شده این نتیجه حاصل شد که با توجه به خلاء موجود در زمینه توجه به مدل‌های سرمایه فکری و نقش آن در بهبود عملکرد دانشگاه، دانشگاه علامه طباطبایی بستر مناسبی برای انجام این پژوهش می‌باشد.

در اقتصاد مبتنی بر دانش، محصولات و سازمان‌ها بر اساس دانش زندگی می‌کنند و می‌میرند و موفق‌ترین سازمان‌ها، آنهایی هستند که از این دارائی‌های ناملموس، به نحو بهتر و سریعتری استفاده می‌کنند. مطالعات نشان داده‌اند که بر خلاف کاهش بازدهی منابع سنتی مثل پول، زمین، ماشین‌آلات و غیره)، دانش واقعاً منجی برای افزایش عملکرد کسب و کار است. از دیدگاه استراتژیک امروزه از سرمایه فکری به منظور خلق و افزایش ارزش سازمانی استفاده می‌شود و موفقیت سازمان به توانایی‌اش در مدیریت این منبع کمیاب بستگی دارد. از طرف دیگر، با وقوع انقلاب تکنولوژی اطلاعات، جامعه اطلاعاتی و شبکه‌ای و نیز رشد و توسعه سریع تکنولوژی برتر از دهه ۱۹۹۰ الگوی رشد اقتصاد جهانی تغییر اساسی کرده است. در نتیجه آن، دانش به عنوان مهمترین سرمایه جایگزین سرمایه‌های مالی و فیزیکی در اقتصاد جهانی امروز شده است. با این وجود، متأسفانه اکثر منابع در کشورهای مختلف دنیا در حال استفاده از روشهای سنتی حسابداری مالی هستند که قرن‌ها پیش برای یک محیط کسب و کار مبتنی بر کارهای یدی و دارائی‌های ملموس ایجاد شده بودند. در حالیکه محیط کسب و کار مبتنی بر دانش، نیازمند رویکردی است که دارائی‌های ناملموس جدید سازمانی مثل دانش و شایستگی‌های نیروی انسانی، نوآوری، روابط با مشتری، فرهنگ سازمانی، سیستم‌ها، ساختار سازمانی و غیره را در برگیرد. در این میان نظریه سرمایه فکری توجه روزافزون محققان دانشگاهی و دست‌اندرکاران سازمانی را به خود جلب کرده است. (قلیچ لی، ۱۳۸۵)

مطالعه بر روی سرمایه فکری سازمان ها، شناسایی و طبقه بندی آنها و نهایتاً یافتن روشی برای اندازه

گیری این سرمایه ها دارای مزایا و منافع بسیاری است که از آن جمله میتوان به موارد زیر اشاره کرد :

✓ درک بهتر دارایی های دانشی

سرمایه فکری ایده تقریباً جدیدی در مدیریت دانش است(آلوک پاتاگ، ۲۰۰۳). سرمایه های فکری

کمک می کند تا درک بهتری از دارایی های دانشی خود داشته باشیم. نتیجتاً مدیریت دارایی های

دانشی با کارایی بیشتری صورت می گیرد.(مار و همکاران، ۲۰۰۴)

✓ سرمایه های فکری به عنوان ابزاری ارتباطی

اندازه گیری سرمایه های فکری ابزاری مدیریتی برای ایجاد دانش در سازمان و ابزار های ارتباطی ،

جهت ارتباط با کارمندان، مشتریان، شرکاء، سرمایه گذاران و دستگاه سیاسی است. به عنوان مثال

مدیران به کمک گزارش این منابع می توانند به سرمایه گذاران فعلی و یا بالقوه سازمان اطلاعات

ارزشمندی را ارائه دهند.

✓ شاخصی برای نشان دادن عملکرد سازمان

سرمایه های فکری به سرعت تبدیل به یکی از معیارهای عملکرد شرکتها می شوند. بنابراین نیاز

است تا معیارها و شاخص هایی جهت مدیریت این متغیرها به صورتی بهتر برای مدیران ایجاد شود.

✓ افزاری جهت کنترل داخلی

مدیران به کمک اندازه گیری سرمایه‌های فکری می‌توانند، اولاً منابع خود را بهتر بشناسند و ثانیاً به طور کارآمدتری بتوانند آنها را مدیریت کنند و در نتیجه از میزان هزینه‌ها و اتلاف منابع کاسته می‌شود.

مطالعات انجام شده نشان می‌دهد که توجه بیشتر به سرمایه‌های فکری سازمان و بویژه دانشگاه‌ها می‌تواند زمینه بهره‌گیری بیشتر از پتانسیل‌های بالقوه موجود در آن را فراهم ساخته و از هدر رفتن بیشتر این نیروها جلوگیری کند. دانشی شدن دانشگاه‌های دولتی کشور و همچنین مشخص شدن ارزش سرمایه‌های فکری این دانشگاه‌ها می‌تواند تاثیر شگرفی بر افزایش کارایی این مجموعه داشته و عملکرد آموزشی و پژوهشی این مجموعه را ارتقاء بخشد. (صبوری مطلق، ۱۳۸۶)

ارائه مدل سرمایه فکری در حال حاضر که سازمان‌های امروزی کشور تلاش خود را تنها در حفظ و نگهداری دارائی‌های فیزیکی معمول دارند، می‌تواند نگرش مدیران سازمان‌ها را به سوی ارزشیابی دارایی‌های غیر ملموس هدایت نموده و توجه آنها را به نگهداری و حفظ اینگونه منابع فکری جلب کند و علاوه بر این که موجب شناسایی ترکیب این دارایی‌ها گردد، ارزشهای هر یک از آنها را در مقایسه با یکدیگر تعیین و بسترهای لازم برای موفقیت سازمان‌ها را در آینده تعیین نماید. (رفیعی، ۱۳۸۸)

مرکز پژوهشی استرالیا اولین سازمان پژوهشی اروپایی بود که گزارش سرمایه فکری را در سال ۱۹۹۹ منتشر کرد. این سازمان بزرگترین سازمان پژوهشی بخش دولتی در استرالیا بوده و وظیفه مهمی را به عنوان رابط بین مراکز پژوهشی در دانشگاه‌ها و کاربردی کردن تحقیقات توسط شرکت‌ها ایفا می‌کرد. مدل سرمایه فکری ارائه شده توسط این موسسه دربردارنده عناصر و گروه‌های اصلی سرمایه فکری همچون سرمایه انسانی، سرمایه ساختاری و سرمایه ارتباطی بوده است و بر مبنای نگرش مبتنی بر شاخص ارائه گردیده است (انجمن مدیریت اروپا، ۲۰۰۶)

روابط متقابل بین اجزاء سرمایه فکری و اثرات آنها بر عملکرد سازمانی، در تحقیق توسط عباس منوریان و همکاران (۱۳۸۵) مورد مطالعه و بررسی قرار گرفت. روش پژوهش این مطالعه از نوع توصیفی و همبستگی و مبتنی بر معادلات ساختاری می‌باشد. کلیه مدیران شعب بانک ملت استان تهران جامعه آماری این پژوهش بوده و یافته‌های پژوهش حاکی از وجود رابطه معناداری بین متغیرها است.

تاثیر سرمایه فکری بر روی عملکرد توسعه محصولات جدید، توسط چن و همکارانش (۲۰۰۶) مورد بررسی و مطالعه قرار گرفت. در این مطالعه که در موسسات تولیدی تایوان به انجام رسید، مشخص شد که رابطه مثبتی میان اجزای سرمایه‌های فکری (انسانی، رابطه ای و ساختاری) و عملکرد توسعه محصولات جدید وجود دارد. در صناعی که دارای نرخ رشد بالاتری می‌باشد این رابطه قوی‌تر است. بنابراین سرمایه‌های فکری برای این منابع از اهمیت بیشتری برخوردار هستند.